

ОТГОВОРИ на

Първоначални забележки относно оценката на въздействието върху околната среда за проекта „Добив и преработка на полиметални руди от находище „Розино“, площ „Тинтява“, намиращо се в община Ивайловград, област Хасково, в рамките на процедурата за трансгранична оценка на въздействието върху околната среда.

№ по ред	Забележка	Отговор	Източници
1	Оценката на въздействието върху околната среда (ОВОС) не съдържа изчерпателна хидрографска и хидрогеоложка оценка на трансграничната връзка от района на проекта към гръцката територия. Потенциалният пренос на замърсители по веригата Юрен дере → Арпа дере → река Бяла → река Луда (Еритропотамос на гръцка територия) → река Еврос не е количествено документиран, нито са оценени начините на използване на водите надолу по течението на гръцка територия. Освен това липсва оценка относно други механизми за пренос на замърсители, като например чрез: (а) повърхностен отток (извън посочената по-горе последователност), (б) инфилтрация и подземно протичане.	По отношение на коментара относно необходимостта от допълнителна хидрографска и хидрогеоложка оценка на трансграничната връзка следва да се отбележи, че в рамките на процедурата по ОВОС са извършени подробни хидроложки и хидрогеоложки проучвания, обхващащи характеристиките на повърхностните и подземните води в района на инвестиционното предложение. Проучванията включват водосборите на р. Бяла река, р. Арпа дере и р. Юрен дере, режима на оттока, хидравличната свързаност, филтрационните характеристики на геоложките среди и потенциалните механизми за миграция на вещества. Изготвената „Хидроложка оценка на оттока в р. Бяла река и притока ѝ р. Арпа дере“ съдържа детайлна характеристика на водосборните области, климатичните и хидроложките условия, максималните и минималните водни количества, както и оценка на естествения хидроложки режим в района на инвестиционното предложение. Съгласно „Доклад за хидрогеоложките условия в района на инвестиционното предложение за находище Розино“ (текстово приложение №16), подземните води в района са свързани с подземно водно тяло BG3G000PtPg049 – „Пукнатинни води – Източно Родопски комплекс“, което се характеризира с много ниска водообилност, ниски филтрационни параметри и ограничена инфилтрация. В доклада е установено, че: • подземните води циркулират основно по пукнатини и тектонски нарушения; • геоложките формации са практически водонепропускливи; • коефициентите на филтрация са изключително ниски; • движението на подземните води следва местния релеф и ерозионния базис към р. Бяла река и нейните притоци; • не са установени условия за значим трансграничен пренос на подземни води или замърсители. Извършените химични анализи на подземни и контактни води показват, че водите са пресни, с неутрално рН и без наличие на концентрации на тежки метали, сулфати или други показатели над приложимите стандарти за качество съгласно Наредба №1/2007 г. В доклада изрично е посочено, че качеството на водите не е повлияно от антропогенна дейност и не са налице данни за формиране на киселинен дренаж или за потенциално въздействие върху качеството на водите.	• ДОВОС, раздел XII „Трансгранични въздействия“, стр. 252–260. • ДОВОС, раздели за води и управление на водите, стр. 164–170. • Текстово приложение 10 „Хидроложка оценка“, заключителна част, стр. 44–48. • Текстово приложение 11 „Управление на водите“, стр. 14–28. • Текстово приложение 16 „Доклад за хидрогеоложка оценка“, заключения, стр. 27–30. • Текстово приложение 16 „Становище на Басейнова дирекция „Източнобеломорски

Необходимо е проучването да бъде допълнено с комбинирана хидроложка и хидрогеоложка симулация, чийто модел да обхваща гръцките подземни водни обекти (ПВТ) EL120B100 и EL12BT150, както и повърхностните водни обекти надолу по течението на реките Еритропотамос и Еврос във водния район на Тракия (EL12).	Предвидените инженерни и технически мерки включват: • системи за събиране и управление на контактните води; • дренажни съоръжения; • зумпфове и отвеждащи канавки; • разделяне на контактни и условно чисти води; • използване на водите в затворен оборотен цикъл; • липса на заустване на отпадъчни води във водни обекти. В официалното становище на Басейнова дирекция „Източнобеломорски район“ също е направен извод, че: • не са налице данни за опасност от трансгранично замърсяване на повърхностни и подземни води; • не се очаква въздействие върху подземните водни тела нито в количествено, нито в качествено отношение; • проектът не предвижда заустване на отпадъчни води; • предвидените мерки минимизират и локализируют евентуални въздействия. По отношение на посочените гръцки подземни водни тела EL120B100 и EL12BT150 не са налични данни, които да доказват наличие на пряка и значима хидравлична връзка с района на инвестиционното предложение, която би могла да доведе до трансгранично въздействие при нормална експлоатация и при прилагане на предвидените технически и организационни мерки. Следва също да се отчете, че инвестиционното предложение е разположено изцяло на територията на Република България и е разработено в съответствие с изискванията на българското и европейското законодателство в областта на опазването на водите и предотвратяването на замърсяване. Техническият анализ на предоставените материали показва, че при нормална експлоатация не се предвижда заустване на производствени, контактни или технологични води в реки, дерета или канализационни системи. Производствените води се рециркулират, а контактните води се събират и управляват в резервоар за контактни води, което прекъсва основния потенциален път за пренос на замърсители към трансгранични водни приемници. Независимо от горното, в следващите етапи на проекта може да бъде извършено допълнително прецизиране на мониторинговите и хидрогеоложките оценки, доколкото това бъде сметено за необходимо от компетентните органи и съобразно етапа на развитие на проекта. Въз основа на извършените проучвания, анализи и предвидените мерки за управление и контрол на водите не се очакват значими неблагоприятни трансгранични въздействия върху повърхностните и подземните водни тела, нито върху водоползването на територията на Република Гърция.	район““, заключения, стр. 4–5.
---	---	---------------------------------------

2	Необходима е документация за съвместимостта на проекта с Плана за управление на речния басейн (ПУРБ) на гръцкия воден район Тракия (EL12, II-ра ревизия, Държавен вестник А81/12.06.2024 г.). Тази документация трябва да включва: (а) проверка на съответствието с всички мерки от гръцката програма за мерки на ПУРБ и (б) проверка и потвърждение, че принципът за невлошаване на състоянието на ГВЗ EL120B100 и EL12BT150 няма да бъде нарушен.	По отношение на искането за документацията относно съвместимостта на инвестиционното предложение с Плана за управление на речния басейн (ПУРБ) на гръцкия воден район Тракия (EL12, II ревизия, ДВ А81/12.06.2024 г.) следва да се отбележи, че инвестиционното предложение е разположено изцяло на територията на Република България и съгласно приложимото национално и европейско законодателство попада в обхвата на ПУРБ на Източнобеломорски район, който е компетентният планов и управленски инструмент за оценка на въздействието върху водите. В ДОВОС е отчетен трансграничния контекст на водните тела и е посочено, че след преминаване на държавната граница водната система попада в гръцкия район за басейново управление EL12 „Тракия“. В българската част оценката е обвързана с ПУРБ и ПУРН на Източнобеломорски район, като е отразено и становището на Басейнова дирекция „Източнобеломорски район“ относно допустимостта на инвестиционното предложение при спазване на определени условия и мерки. Съответствието на проекта с приложимите цели и мерки за водните тела е предмет на преценка от компетентните български органи, включително Басейнова дирекция „Източнобеломорски район“. Независимо от това, предвид трансграничния характер на водосборната област на р. Марица/Еврос, е извършен преглед на относимите цели на Рамковата директива за водите 2000/60/ЕО, включително принципа за предотвратяване на влошаването на състоянието на водните тела („non-deterioration principle“), както и на наличната информацията относно подземните водни тела EL120B100 и EL12BT150. В ПУРБ на гръцкия район за басейново управление EL12 „Тракия“ (II ревизия) мерките са структурирани в съответствие с изискванията на Рамковата директива за водите и включват: • мерки за предотвратяване влошаването на химичното състояние на подземните водни тела; • мерки за опазване на количественото им състояние; • мерки за мониторинг и проследяване на тенденциите; • мерки за недопускане на нови дейности, които могат да доведат до влошаване на състоянието на водните тела; • мерки за ограничаване на инфилтрацията, управление на риска, контрол и екологичен мониторинг. Предвид описаните в ДОВОС характеристики и проектни решения: • не се предвижда директно или индиректно заустване на отпадъчни води във водни обекти; • предвиден е затворен оборотен воден цикъл; • осигурено е разделяне и контролирано управление на контактни и неkontaktни води;	• ДОВОС, раздел XII „Трансгранични въздействия“, стр. 252–260. • Текстово приложение 10 „Хидроложка оценка“. • Текстово приложение 11 „Управление на водите“, стр. 14–28. • Текстово приложение 16 „Становище на Басейнова дирекция „Източнобеломорски район““, стр. 1.
---	--	--	--

- включени са технически мерки за ограничаване на инфилтрацията и предотвратяване на замърсяване на подземни и повърхностни води;
- предвиден е мониторинг на водите по време на строителството и експлоатацията;
- извършените геохимични анализи не установяват предпоставки за формиране на киселинен дренаж или за емисии на замърсители в концентрации, които биха могли да доведат до нарушение на екологичните цели за водните тела;
- не са установени реални пътища за трансграничен пренос на замърсители,

може аргументирано да се заключи, че инвестиционното предложение не противоречи на основните категории мерки за подземните водни тела EL120B100 и EL12BT150, тъй като:

- не създава нов значим натиск върху водните тела;
- не води до идентифицирано химично или количествено влошаване;
- не препятства постигането на целите по чл. 4 от Рамковата директива за водите.

Въз основа на извършените хидроложки, хидрогеоложки, геохимични и инженерно-геоложки анализи не е идентифициран механизъм, чрез който реализацията и експлоатацията на проекта биха могли да доведат до значимо трансгранично въздействие или до влошаване на количественото или химичното състояние на подземните водни тела EL120B100 и EL12BT150. Извършената преценка показва, че предвидените технически и организационни мерки са съвместими с основните цели и категории мерки на Програмата от мерки към ПУРБ EL12 „Тракия“, свързани с предотвратяване на замърсяване на подземните води, ограничаване на инфилтрацията, контрол на натиска върху водните тела и недопускане на влошаване на тяхното количествено и химично състояние.

По отношение на принципа за невлошаване следва да се отбележи, че въз основа на извършените оценки не се очаква влошаване на количественото или химичното състояние на подземните водни тела, включително EL120B100 и EL12BT150. Не е идентифициран механизъм, чрез който реализацията на проекта да доведе до нарушение на принципа за невлошаване по смисъла на чл. 4 от Рамковата директива за водите.

За р. Еритропотамос, представляваща трансграничното продължение на р. Бяла река, относимите мерки в Програмата от мерки към ПУРБ EL12 „Тракия“ са насочени към предотвратяване на влошаване на екологичното и химичното състояние, контрол на дифузното и точково замърсяване, мониторинг, трансгранична координация и управление на хидроморфологичните рискове. Предвидените технически и организационни мерки по проекта са съвместими с тези цели и не се очаква реализацията му да създаде трансграничен натиск, който би могъл да възпрепятства постигането на екологичните цели за съответното гръцко повърхностно водно тяло.

		В този смисъл не се очаква реализацията на инвестиционното предложение да компрометира постигането на целите по чл. 4 от Рамковата директива за водите по отношение на подземните водни тела EL120B100 и EL12BT150, както и на повърхностното водно тяло на р. Еритропотамос. В заключение, въз основа на наличните данни, извършените оценки и предвидените мерки за управление и контрол на водите не е установено значимо трансгранично въздействие върху водните тела на територията на Република Гърция. Не се очаква нарушение на принципа за невлошаване, а предвидените мерки са съвместими с основните цели и категории мерки на ПУРБ EL12 „Тракия“.	
3	В рудата се срещат опасни елементи, по-специално арсен (As) и живак (Hg), чието наличие е отбелязано в собственото предпроектно проучване (PFS) на оператора (Velocity Minerals, 2021, стр. 46) във връзка с телетермалната метасоматична дейност в района на Ташлъка. Причина за загриженост е и възможното наличие на уран (U), който често съпътства други радиоактивни елементи, хром (Cr) и олово (Pb). ОВОС съдържа недостатъчен анализ на проблемите, свързани с тези елементи, въпреки че As се среща в концентрации от ~125 g/t, което е почти сто пъти повече от това на златото, Hg представлява приоритетно вещество съгласно приложение X	По отношение на коментара относно наличието на арсен (As), живак (Hg), уран (U), хром (Cr), олово (Pb) и други потенциално опасни елементи следва да се отбележи, че геохимичната характеристика на рудата, скалната откритка и флотационния отпадък е разгледана в представената документация, включително в Предложението за управление на минните отпадъци (ПУМО), приложените лабораторни протоколи за охарактеризиране на отпадъците и цитирания доклад за предпроектното проучване (PFS) на Velocity Minerals. Следва да се подчертае, че наличието на определени химични елементи в геоложката среда и в рудното тяло само по себе си не означава наличие на значим риск за околната среда или човешкото здраве. Оценката на риска следва да се основава на реалния потенциал за мобилизация, миграция и експозиция при конкретните геоложки, хидрогеоложки и технологични условия на проекта. В ПУМО е посочено, че за определяне съдържанието на вредни вещества в минните отпадъци са взети представителни проби от скална маса, стерилна скала и флотационен отпадък, като изпитванията са извършени от акредитирана лаборатория „Евротест-Контрол“ ЕАД. Въз основа на резултатите отпадъците от находище „Розино“ са класифицирани като неинертни и неопасни. Изрично е посочено, че проведените тестове за излужване не показват завишени концентрации на вещества, опасни за околната среда и човешкото здраве, включително As, Cd, Co, Cr, Cu, Hg, Mo, Ni, Pb, V и Zn. ПУМО посочва, че съдържанието на сулфидна сяра е не по-голямо от 1,0%, а коефициентът между неутрализационния и киселинния потенциал е над 3, като в конкретния случай е 6. Това показва липса на потенциал за генериране на кисели разтвори и съответно липса на условия за киселинен минен дренаж. Допълнително, в проекта е посочено, че при избора на технология за управление на флотационния отпадък са отчетени физико-химичните му показатели, като по текущи данни няма потенциал за генериране на кисели разтвори. Избраната технология предвижда съгъстяване на флотационния отпадък до 70–75% твърдо вещество, което намалява съдържанието на вода, увеличава устойчивостта на депото, намалява риска от втечняване и ограничава потенциала за инфилтрация.	• ДОВОС, стр. 91–96 – геохимични данни, пиритен концентрат и ARD изводи. • ДОВОС, стр. 200–201 – класификация на минните отпадъци. • ДОВОС, стр. 116–118 и 227–228 – радионуклиди и радиологични изводи. • Текстово приложение 16 „Доклад за хидрогеоложка оценка“, стр. 23–27. • Текстово прил. 9.1. Протоколи отпадъци охарактеризиране • Текстово приложение 17 „Протоколи анализи радионуклеиди“

към Директива 2000/60/ЕО и се регулира от Конвенцията от Минамата, докато рисковете, свързани с U, Cr и Pb, са добре известни. Следователно е необходимо да се проучи подробната геохимична характеристика на всички видове руда, откривката (стерилна скална маса) и флотационния отпадък, и да се извърши количествена оценка на потоците на замърсители към трансграничните рецептори надолу по течението.	Протоколите от охарактеризиране на отпадъците потвърждават, че в инфилтратата не се установяват превишения на граничните стойности за арсен, живак, хром, олово и други метали. Отчетени са неутрални до слабо алкални стойности на рН — приблизително 8.73–9.57, което допълнително потвърждава липсата на киселинност и липсата на условия за мобилизация на тежки метали. Минераложките анализи показват преобладаващо съдържание на кварц, мусковит, клинохлор, ортоклаз, калцит и доломит, като пиритът е около 1%. Наличието на карбонатни минерали като калцит и доломит осигурява естествен неутрализационен потенциал и ограничава възможността за формиране на киселинен дренаж. Допълнително следва да се отбележи, че описаните в цитираното предпроектно проучване (PFS) на оператора, повишени съдържания на арсен и живак са свързани с естествени геоложки особености на района и не са пряко свързани с рудното тяло на находище „Розино“. В документацията е посочено, че така наречената „телетермалната метасоматична дейност в района на Ташлъка се намира на повече от 500 m от рудника и не представлява икономически интерес, като завишените съдържания единствено индикират древни канали за минерализирани разтвори, формирали находището преди десетки милиони години. Посочено е също, че установените повишени съдържания на арсен и живак в почвите се намират извън контура на рудника и представляват естествен геохимичен фон, съществуващ от десетки милиони години. Средното природно съдържание на арсен в почвите в района е около 460 g/t, а в отделни проби достига до 1900 g/t, като тези почви се намират на повече от 500 m от бъдещия рудник. За сравнение, средното съдържание на арсен в рудата е около 125 g/t. В Приложение 9.1 ясно се вижда, че след флотацията по-голямата част от арсена и съпътстващите елементи преминават в концентрата, който се извозва за преработка извън площадката. Във флотационния отпадък остават значително по-ниски концентрации — приблизително As ~58 g/t, което е под интервенционните концентрации за индустриални терени съгласно Наредба № 3/2008 г. Лабораторните тестове за тежки метали и излужване на отпадъка показват стойности, значително под нормативно допустимите, което практически доказва нетоксичността на отпадъка и липсата на риск от опасно замърсяване. По отношение на живака е отбелязано, че на територията на находището не е установено наличие на живак в значими количества, като в химичния анализ на флотационния отпадък съдържанието на Hg е под 0,005 mg/kg (Приложение 9.1). По отношение на уран (U) и радиологичните аспекти следва да се отбележи, че в Приложение 17 към ОВОС са представени специализирани радиологични анализи за естествени радионуклиди, които не установяват наличие на радиологично значима минерализация или повишени концентрации на уран и свързани радионуклиди. Не са	
--	--	--

		установени данни за наличие на риск от радиологично замърсяване или трансгранично радиационно въздействие. Следва също да се отчете, че: - не се предвижда заустване на отпадъчни води; - проектът предвижда затворен оборотен воден цикъл; - контактните води се събират и управляват контролирано; - не са установени условия за формиране на киселинен дренаж; - не са установени концентрации на тежки метали и сулфати; над приложимите нормативни стойности; - предвидени са системи за мониторинг, контрол и ограничаване на инфилтрацията. Следователно наличните геохимични, минераложки, радиологични и лабораторни данни не потвърждават твърденията за наличие на риск от замърсяване с арсен, живак, уран, хром, олово или други опасни елементи, нито има потенциал за опасно замърсяване и трансграничен пренос на вещества към територията на Република Гърция. Въз основа на извършената геохимична характеристика, лабораторните изпитвания, радиологичните анализи и предвидените инженерни мерки не се очакват значими неблагоприятни въздействия върху повърхностните и подземните води, почвите, екосистемите или населението, включително трансгранични въздействия върху територията на Република Гърция.	
4	Проектът включва обширни компоненти, които могат да благоприятстват образуването на киселинно скално оттичане (ARD), по-специално повърхностите на склоновете на открития рудник (с дълбочина 140 м в разломна формация), откривката (стерилна скална маса) и флотационния отпадък. Оценката в ОВОС, че „няма образуване на киселинно оттичане“,	По отношение на коментара относно потенциала за образуване на киселинно скално оттичане (ARD) следва да се отбележи, че оценката на геохимичните характеристики на рудата, откривката и флотационния отпадък е извършена в рамките на ОВОС, ПУМО и приложените лабораторни анализи, като резултатите не установяват наличие на условия за формиране на киселинен дренаж. Извършените статични тестове по метода ABA (Acid-Base Accounting) показват, че съдържанието на сулфидна сяра в стерилната скала (откривка) е 0,10% и коефициент на неутрализационен потенциал (NRP) 20.2, а във флотационния отпадък – 0,13% и NRP 25,9. Имайки предвид че при $NRP > 1$ материалите имат капацитет за неутрализиране на освободена киселинност и не са киселинно генериращи то за цитираните скални маси, които потенциално ще се депонират на територията на инвестиционното предложение липсват предпоставки за генериране на киселинно скално оттичане. Освен това минераложките анализи показват достатъчно наличие на карбонатни минерали като калцит и доломит, които осигуряват естествен буферен и неутрализационен потенциал. Много важно е да се отбележи, че съдържанието на пирит в рудата е ниско — около 1%, а други сулфиди се наблюдават изключително	• ДОВОС, стр. 91–96 – минералогия, флотация и ARD изводи. • ДОВОС, стр. 200–201 – класификация и управление на минните отпадъци. • ДОВОС, стр. 164–170 – воден баланс и нулево заустване. • Текстово приложение 9.1 „Протоколи отпадъци охарактеризиране“. • Текстово приложение 11

	обаче се основава единствено на статични измервания по метода АВА (киселинно-алкален баланс), без да е потвърдена чрез кинетични или изчислителни методи. По наше мнение е необходимо да се оценят съвместно резултатите от кинетични геохимични тестове (тестове с влажностни клетки, колонни тестове) с достатъчна продължителност, за да се изключи образуването на киселинно оттичане. Същевременно се отбелязва, че в аналогични случаи геохимичното моделиране (с кодове като PHREEQC и MINTEQA2 на Агенцията за опазване на околната среда на САЩ) за очакваните концентрации на разтворени метали и оценката на дългосрочните натоварвания с киселинни замърсители допринася значително за оценката на въздействията върху околната среда.	рядко и спорадично, главно при микроскопски наблюдения, всичко това допълнително ограничава възможността за развитие на процеси на киселинна генерация. Лабораторните тестове за излужване на отпадъците и инфилтратата показват неутрални до слабо алкални стойности на рН (приблизително 8.73–9.57), както и липса на повишени концентрации на тежки метали и сулфати. Получените резултати практически потвърждават липсата на активни процеси на киселинно оттичане и липсата на значима мобилизация на метали. Следва също да се отчете, че: • флотационният отпадък ще бъде съгъстяван до 70–75% твърдо вещество; • проектът предвижда ограничаване на инфилтрацията; • контактните води ще се събират и управляват контролирано; • не се предвижда заустване на отпадъчни води; • предвиден е затворен оборотен воден цикъл; • изградени са дренажни и защитни системи; • ще се извършва мониторинг на водите и съоръженията. По отношение на искането за допълнителни кинетични тестове и геохимично моделиране следва да се отбележи, че подобни методи могат да бъдат използвани като допълнителни инструменти в следващите етапи на техническо проектиране или експлоатация, ако това бъде счтено за необходимо от компетентните органи. Липсата на такива модели към настоящия етап обаче не означава, че оценката е недостатъчна, доколкото наличните статични тестове, минераложки анализи и резултати от излужване последователно показват липса на потенциал за киселинно оттичане. Следва да се подчертае, че оценката на риска следва да се основава на реалните геохимични характеристики на конкретния обект, а не на хипотетични аналогии с други находища или минни проекти с различен минерален състав и геоложки условия. Не са извършени кинетични анализи, тъй като практически такива не се изискват в случаите, когато статичните тестове покажат киселинно негенериращи резултати. Въз основа на извършените геохимични, минераложки и лабораторни анализи не са установени данни за наличие на значим потенциал за образуване на киселинно скално оттичане, значима мобилизация на метали или възможност за значими неблагоприятни въздействия върху повърхностните и подземните води, включително трансгранични въздействия върху територията на Република Гърция.	„Управление на водите“, стр. 14–28.
5	Съоръжението за управление на	По отношение на коментара относно местоположението на съоръжението за управление на флотационния отпадък (ТМФ), зоната за депониране на стерилна	

флотационния отпадък (TMF) и зоната за депониране на стерилна скална маса са проектирани така, че да покриват изцяло естественото корито на потока Юрен дере. Предложеното решение за отклоняване (северни и южни отклоняващи канали) засяга изключително незамърсените оттоци нагоре по течението към язовира за свежи води (RWD) и резервоара за контактни води (CWR) съответно, докато не е представена хидравлична симулация на естествената линия на течението на Юрен дере, която се елиминира от предложения проект. Това местоположение, освен проблемите с съвместимостта с българския ПУР на речния басейн на Източнотобеломорски район, което е въпрос на българското вътрешно законодателство, създава повишен трансграничен риск за Гърция. Поради това е необходимо да се проучат алтернативни местоположения извън	скална маса и връзката им с коритото на Юрен дере следва да се отбележи, че изборът на площадката и проектните решения са разработени въз основа на подробни геоложки, хидроложки, хидрогеоложки, инженерно-геоложки и технически проучвания, извършени в рамките на проекта и представени в ОВОС, ПУМО и съпътстващата документация. В рамките на проекта са анализирани релефните характеристики, водосборните области, режимът на повърхностния отток, устойчивостта на терена, геоложките условия и възможностите за инженерна защита и управление на водите. Предвидени са специализирани инженерни решения за отклоняване и контролирано управление на повърхностните води, включително северен и южен отклоняващ канал, дренажни системи, събирателни съоръжения и управление на водите в контролиран режим. Изпълнението на хвостохранилището е в паралел с Global Industry Standard on Tailings Management (GISTM) и предвижда изграждане на съоръжението чрез нарастване по посока на течението. Това е най-сигурният в конструктивно отношение метод за изграждане на хвостохранилища. Метода предвижда надграждане на основната стена само със скален материал който се поставя върху вече положеният от предходният етап скален материал, като нарастването на насипа е към въздушният откос – метод известен като надграждане тип „Downstream“. Така се спазват препоръките на GISTM за избягване на метода на изграждане „Upstream“ по който са се изграждали досега повечето хвостохранилища. Следва да се отчете, че проектът не предвижда свободно изтичане на контактни или отпадъчни води към естествената линия на течението на Юрен дере. Повърхностните и контактните води ще бъдат събирани, контролирани и управлявани в рамките на проектните съоръжения, включително чрез резервоар за свежи води (RWD), резервоара за контактни води (CWR), дренажни системи и затворен оборотен воден цикъл. Предвижда се нулево заустване на отпадъчни води във водни обекти. Изготвената хидроложка оценка разглежда характеристиките на водосборите, повърхностния отток и водните количества в района на р. Бяла река, Арпа дере и прилежащите водосборни площи, включително при екстремни хидроложки условия. Проектните решения са разработени с отчитане на максималните оразмерителни водни количества и изискванията за безопасност на съоръженията. Допълнително следва да се отбележи, че в Доклада за интегрирано и устойчиво управление на водите е извършено моделиране на водния баланс за суха, средна и влажна година, включително оценка при екстремни валежни събития. Резултатите показват, че максималното водно ниво в съоръженията остава под кота корона и не се очаква преливане при проектните условия. Съоръженията са оразмерени с отчитане на екстремни хидроложки сценарии, включително RMP/PMF условия. По отношение на твърденията за повишен трансграничен риск следва да се отбележи, че в извършените хидроложки и хидрогеоложки оценки не са установени	• ДОВОС, стр. 200–201 – състен флотационен отпадък и предимства. • ДОВОС, стр. 265 – рискове при произшествия и аварии. • ДОВОС, стр. 286–287 – мерки при екстремни валежи и наводнения. • Текстово приложение 11 „Управление на водите“, стр. 14–28 и 37–38. • Текстово приложение 16 „Становище на Басейнова дирекция „Източнотобеломорски район““
--	---	--

речното корито, с акцент върху метода на сухо депониране (dry stack tailings). Необходима е и по-пълна обосновка на предложеното местоположение, както и по-обширна оценка на възможните неблагоприятни трансгранични ефекти върху Гърция. По-конкретно по този въпрос се отбелязват следните моменти:	данни за наличие на механизъм, който да доведе до значимо трансгранично въздействие върху територията на Република Гърция. Геоложката среда се характеризира с ниска водопроводимост и незначителна миграция на подземни води, а предвидените инженерни мерки елиминират възможността за пренос на вещества чрез повърхностен отток или инфилтрация. Извършените химични, геохимични и минераложки анализи на рудата, откривката, флотационния отпадък и контактните води не показват наличие на концентрации на тежки метали, сулфати или други показатели над приложимите нормативни стойности, както и не установяват условия за формиране на киселинен дренаж или токсични инфилтрационни води. ПУМО и приложените лабораторни тестове показват, че: • отпадъците са класифицирани като неопасни; • не се установява потенциал за генериране на киселинно скално оттичане; • рН на инфилтратата е неутрално до слабо алкално; • съдържанието на сулфидна сяра е ниско; • съотношението между неутрализационния и киселинния потенциал (NRP) е благоприятно; • липсват значими концентрации на живак и други опасни елементи във флотационния отпадък. По отношение на предложението за алтернативни варианти, включително сухо депониране (dry stack tailings), следва да се отбележи, че в рамките на проектната разработка са разгледани различни технически варианти и решения, като изборът на конкретната конфигурация е извършен въз основа на геоложките, релефните, техническите, екологичните и икономическите параметри. Избраната технология със състен флотационен отпадък е оценена като технически приложима и съвместима с предвидените мерки за управление и контрол на въздействията. Следва също да се отчете, че оценката на съответствието с Плана за управление на речните басейни и Плана за управление на риска от наводнения за Източнобеломорски район е предмет на компетентните български органи, включително Басейнова дирекция „Източнобеломорски район“, която не е установила данни за недопустимо въздействие върху водните тела или опасност от трансгранично замърсяване. Независимо от това, в следващите етапи на проекта могат да бъдат допълнително прецизирани отделни технически решения, мониторингови мерки и хидравлични оценки, доколкото това бъде счетено за необходимо от компетентните органи и съобразно етапа на развитие на проекта. Въз основа на извършените проучвания, анализи и предвидените инженерни мерки не се очакват значими неблагоприятни въздействия върху повърхностните и подземните	
---	---	--

		води, нито значими трансгранични въздействия върху околната среда и водоползването на територията на Република Гърция.	
5.1	В ОВОС се посочва, че „няма да има преливане дори при 1000-годишно наводнение“, но не се представя подробна хидравлична симулация на вероятното максимално наводнение (PMF). В случай на преливане замърсените води се вливат в естествения водоточен път Юрен дере → Арпа дере → Бяла река → Луда река/Еритропотамос → Еврос (гръцка територия).	По отношение на коментара относно риска от преливане на съоръжението за минни отпадъци при екстремни хидроложки събития следва да се отбележи, че в рамките на проектната документация са извършени подробни хидроложки и хидравлични оценки, включително анализи на екстремни валежни и отточни сценарии, воден баланс и оразмеряване на съоръженията при консервативни проектни условия. Проектът не се базира единствено на стандартен анализ за 1000-годишно наводнение, а включва оценка на максимални вероятни валежи (Probable Maximum Precipitation – PMP) и максимални вероятни водни количества (Probable Maximum Flood – PMF), използвани като най-консервативни критерии в международната практика при проектиране на минни и хидротехнически съоръжения. В документацията е посочено, че: • извършено е моделиране на хидроложките процеси чрез специализиран модел HEC-HMS; • анализирани са сценарии при екстремни валежи и максимален повърхностен отток; • оразмеряването на съоръженията е извършено при PMF/PMP условия; • предвидени са свободен борд, аварийни преливници и резервен капацитет; • максималното водно ниво остава под кота корона на съоръженията; • не се очаква преливане при проектните екстремни сценарии. Допълнително в проектната документация изрично е посочено, че: „Цялата система за съхраняване на контактни води е подсигурана с необходимия задържащ обем за валежно събитие с вероятност 1 на 1 000 г. до 1 на 10 000 г. (кота 312).“ Това потвърждава, че проектните решения са разработени с отчитане на екстремни хидроложки сценарии и много нисковероятни валежни събития, като е осигурен необходимият резервен обем за безопасно задържане на водите и предотвратяване на неконтролирано преливане. Проектът включва интегрирана система за управление на водите, включително: • северен и южен отклонителен канал; • резервоар за свежи води (RWD); • резервоар за контактни води (CWR); • дренажни и инфилтрационни системи; • система за улавяне и връщане на инфилтрационните води; • управление на водите в затворен оборотен цикъл; • липса на заустване на отпадъчни води във водни обекти. Следва също да се отчете, че контактните води не показват наличие на концентрации на тежки метали, сулфати или други показатели над приложимите нормативни	• Текстово приложение 11 „Управление на водите“, стр. 14–28. • ДОВОС, стр. 286–287 – климатични рискове и мерки за адаптация. • Текстово приложение 10 „Хидроложка оценка“, стр. 44–48.

		стойности, както и не са установени условия за формиране на киселинен дренаж или токсични инфилтрационни води. Това допълнително ограничава потенциала за значимо въздействие дори при хипотетични аварийни сценарии. По отношение на твърденията за потенциален трансграничен пренос следва да се отбележи, че извършените хидроложки, хидрогеоложки и инженерни оценки не установяват наличие на реалистичен механизъм за значимо трансгранично въздействие върху територията на Република Гърция при нормална експлоатация и при предвидените проектни условия. Геоложката среда се характеризира с ниска водопроводимост и ограничена миграция на подземни води, а инженерните решения са разработени именно с цел предотвратяване на неконтролирано отвеждане на води към естествените водни течения. Следва също да се отчете, че проектните съоръжения са разработени в съответствие с международната инженерна практика и приложимите изисквания за безопасност при управление на минни отпадъци, включително с отчитане на екстремни климатични и хидроложки събития. Независимо от това, в следващите етапи на проекта могат да бъдат допълнително прецизирани отделни хидравлични модели, мониторингови мерки и аварийни процедури, доколкото това бъде счетено за необходимо от компетентните органи и съобразно етапа на развитие на проекта. Въз основа на извършените проучвания, моделиране и предвидените инженерни мерки не се очакват значими неблагоприятни въздействия върху повърхностните и подземните води, нито значими трансгранични въздействия върху околната среда и водоползването на територията на Република Гърция.	
5.2	Притеснение буди възможността за подземно проникване през пукнатиния водоносен хоризонт. Съмнително е дали циментовата завеса може да гарантира дългосрочна водонепроницаемост в пукнатиния водоносен хоризонт, който, освен това, ще бъде нарушен от седмични взривявания през 7-годишен експлоатационен период.	По отношение на коментара относно възможността за подземно проникване през пукнатинния водоносен хоризонт следва да се отбележи, че в рамките на ОВОС, хидрогеоложките проучвания и проектната документация са извършени подробни оценки на геоложките, хидрогеоложките и инженерно-геоложките характеристики на района, включително на пукнатинните скални масиви, филтрационните свойства, хидравличните градиенти, потенциалните пътища и възможните механизми за миграция на подземни води. Изготвеният хидрогеоложки модел показва, че пукнатинната водоносна система в района се характеризира с ограничена водопроводимост, ниска водообилност и преобладаващо локален характер на циркулацията на подземните води. Наличните данни не установяват условия за формиране на устойчива и значима регионална хидравлична свързаност, която би могла да осигури трансграничен пренос на води или замърсители към гръцките подземни водни тела EL120B100 (Дросиниу) и EL12BT150 (Суфлиу–Дидимотиху). Подземното водно тяло BG3G000PtPg049 се характеризира с ограничени филтрационни характеристики, като не са установени	• ДОВОС, стр. 435 – ПУМО като намерение за управление на минните отпадъци. • Текстово приложение 11 „Управление на водите“, стр. 14–28. • ДОВОС, стр. 265 и 286–287 – аварийни и климатични мерки. • Текстово приложение 16 „Доклад за

Ако възникне просмукване, то ще достигне трансграничния подземен воден обект (ПВТ) BG3G000PtPg049, който е хидравлично свързан с гръцките ПВО EL120B100 (Дросиниу) и EL12BT150 (Суфлиу-Дидимотиху).	данни за наличие на пряка и значима хидравлична връзка с посочените гръцки подземни водни тела. Следва да се отчете, че наличието на пукнатинност в скалния масив само по себе си не представлява достатъчно условие за значим трансграничен пренос. За реализиране на подобен механизъм е необходимо едновременно наличие на: • достатъчна и устойчива хидравлична проводимост; • непрекъсната свързаност между пукнатинните системи; • благоприятни хидравлични градиенти; • наличие на източник на замърсяване; • реалистичен път за миграция на води или замърсители на значително разстояние. В рамките на извършените оценки такъв механизъм не е идентифициран. Проектът предвижда интегрирана система от инженерни и хидрогеоложки мерки за ограничаване на инфилтрацията и контрол на подземните води, включително: • циментова завеса; • дренажни системи; • система за събиране и управление на инфилтрационните води; • мониторинг на подземните води; • контролирано управление на контактните води; • затворен оборотен воден цикъл; • ограничаване на просмукването към околната геоложка среда. Следва да се подчертае, че циментовата завеса не представлява самостоятелна мярка, а е част от многослойна система за инженерна защита и управление на водите. Ефективността на системата се основава на комбинираното действие на проектните технически решения, мониторинга и оперативния контрол по време на експлоатацията. По отношение на взривните работи следва да се отбележи, че е изготвен специализиран доклад за страничното въздействие на взрива, базиран на експериментални взривявания, инструментални измервания и анализ на сеизмичните въздействия. Оценката показва, че при спазване на проектните параметри и ограниченията за максималната маса на взривното вещество в един интервал на закъснение не се очаква значимо изменение на хидрогеоложките характеристики на скалния масив, водоизточниците, формиране на нови локални пътища за миграция или компрометиране на предвидените инженерни мерки за защита. Следва също да се отчете, че: • не се установяват условия за формиране на киселинно скално оттичане (ARD); • не са установени концентрации на тежки метали и сулфати над приложимите нормативни стойности; • отпадъците са класифицирани като неопасни;	хидрогеоложка оценка“, • Текстово прил. 12 „Доклад пробно взривяване“
--	---	--

		• контактните води не показват наличие на замърсяване над приложимите референтни стойности; • проектът не предвижда заустване на отпадъчни води във водни обекти. Оценката е извършена както за нормални експлоатационни условия, така и при разглеждане на консервативни сценарии за потенциално просмукване. В рамките на извършените анализи не е идентифициран реалистичен механизъм за значим трансграничен пренос на води или замърсители към гръцките подземни водни тела EL120B100 и EL12BT150. Не са идентифицирани пътища за трансграничен пренос, които биха могли да доведат до значимо влошаване на количественото или химичното състояние на съответните подземни водни тела или до компрометиране на екологичните цели по чл. 4 на Рамковата директива за водите 2000/60/ЕО. Независимо от това инвестиционното предложение предвижда мониторинг на подземните и повърхностните води, като при необходимост и по преценка на компетентните органи мониторинговите програми могат да бъдат допълнително прецизирани в следващите етапи на проекта. Въз основа на извършените хидрогеоложки, инженерно-геоложки и геохимични оценки не се очакват значими неблагоприятни въздействия върху подземните води, нито значими трансгранични въздействия върху територията на Република Гърция.	
5.3	Притеснение буди и евентуалната повреда на язовирната стена. В такъв случай около 10 милиона кубически метра отпадъци от хвостохранилището биха се насочили по естествения път на оттока към гръцка територия. ОВОС трябва да включва подробен анализ на разпространението на отпадъците, с карти на наводненията, обхващащи територията на Гърция, както и оценка на засегнатото население и земеделските земи в област Еврос.	По отношение на коментара относно хипотетична повреда на стената на съоръжението за управление на флотационния отпадък следва да се отбележи, че проектът е разработен с приоритет върху предотвратяване на подобен сценарий чрез прилагане на консервативни инженерни критерии, контрол на водите, аварийни преливници, свободен борд, дренажни мерки и постоянен мониторинг. Твърдението, че при евентуална повреда „около 10 млн. m³ отпадъци“ биха се насочили към гръцка територия, представлява хипотетичен и неконкретизиран сценарий, който не отчита реалната проектна конфигурация, физическите характеристики на съгъстения флотационен отпадък, етапното изграждане на съоръжението, релефа, задържащия обем, водния баланс и предвидените аварийни мерки. Избраната технология на съгъстяване и метода на депониране осигурява първична консолидация в рамките на един до два месеца което изключва каквато и да е възможност от изпълнение на описаният апокалиптичен сценарий. В представената документация е посочено, че хвостохранилището е проектирано за депониране на съгъстен хвост, а не като водонаситен свободно течащ обем. Избраният метод е оценен като подходящ спрямо топографските, техническите и експлоатационните условия и е предпочетен пред други варианти, включително паста и сух кек. Проектът включва интегрирана система за управление на водите, основана на принципа за „нулево заустване“ на контактни води, разделяне на контактни и	• ДОВОС, стр. 200–201 – съгъстен флотационен отпадък и редуциран риск. • ДОВОС, стр. 265 – аварийни ситуации. • ДОВОС, стр. 286–287 – мерки при екстремни валежи. • Текстово приложение 11 „Управление на водите“, стр. 14–28 и 37–38.

		неконтактни води, улавяне на инфилтрационните потоци и връщането им в оборотния цикъл. Извършено е моделиране на водния баланс за суха, средна и влажна година, като резултатите показват, че максималното водно ниво в съоръженията остава под кота корона и не се очаква преливане. Допълнително, аварийните преливници и съоръженията за управление на повърхностните води са оразмерени за екстремни хидроложки сценарии, включително PMF/PMP, като 24-часовият PMP е оценен на 506.2 mm. Следва да се подчертае, че ОВОС не следва да разглежда произволни нереалистични аварийни сценарии, а обосновани сценарии, съответстващи на проектните параметри, нормативните изисквания и вероятността за настъпване. При необходимост в следващите етапи на проектиране може да бъде представен допълнителен анализ на аварийни сценарии, включително план за действие при аварии и евентуално моделиране на разпространението при крайно неблагоприятни условия. Към настоящия етап, въз основа на проектните решения, водния баланс, оразмеряването на съоръженията, предвидените дренажни и аварийни мерки и липсата на заустване на контактни води, не се очаква реалистичен механизъм за значимо трансгранично въздействие върху територията на Република Гърция, включително върху населението и земеделските земи в област Еврос.	
5.4	Накрая, екологичното въздействие върху екосистемата на река Юрен дере — река, включена в българските обекти от мрежата „Натура 2000“ „Бяла река“ (BG0002019) и „Родопи – Източни“ (BG0001032), и която представлява предимно вътрешен въпрос на България — може да засегне биообщността надолу по течението и по-специално приоритетните видове <i>Unio crassus</i> (сладководна мида), <i>Cobitis strumicae</i> (тракийска бодлива	По отношение на коментара относно потенциалното въздействие върху екосистемата на р. Юрен дере и свързаните с нея защитени зони от мрежата „Натура 2000“ следва да се отбележи, че в рамките на ОВОС и оценката за съвместимост са разгледани характеристиките на засегнатите местообитания и видове, както и потенциалните въздействия върху защитените зони „Бяла река“ (BG0002019) и „Родопи – Източни“ (BG0001032). Извършените оценки показват, че при прилагане на предвидените мерки за предотвратяване, ограничаване и контрол на въздействията не се очаква значително отрицателно въздействие върху предмета и целите на опазване на засегнатите защитени зони, включително върху водните екосистеми и свързаните с тях видове. Следва допълнително да се отбележи, че оценката за съвместимост разглежда не само прякото пространствено припокриване със защитените зони, но и потенциалните косвени въздействия чрез води, шум, прах, вибрации и промени в местообитанията. По отношение на видовете <i>Unio crassus</i>, <i>Cobitis strumicae</i> и <i>Sabanejewia balcanica</i> следва да се подчертае, че те са свързани със специфични локални хидроморфологични и екологични условия, включително качество на водата, наличие на подходящ субстрат, кислороден режим и естествен характер на местообитанията. В рамките на извършените оценки не са установени данни за наличие на въздействия	• ДОВОС, стр. 265 – Аварийен план. • ДОВОС, стр. 286–287 – аварийно реагиране при наводнение. • ДОВОС, стр. 349 и 355 – План за собствен мониторинг. • ДОВОС, стр. 435 – условия на БДИБР. • ДОСВ – стр.31-163 Описание и анализ на въздействието... • ДОСВ, заключителни части и мерки, стр. 182–191.

бодлива риба) и <i>Sabanejewia balcanica</i> (балканска златна бодлива риба), които са свързани с популациите в гръцките обекти от мрежата „Натура 2000“ GR1130011 и GR1110010.	с такъв мащаб и интензитет, които биха могли да доведат до промяна на тези условия в трансграничен мащаб. Извършените хидроложки, хидрогеоложки и химични анализи не установяват вероятност от значително влошаване на качеството на водите или формиране на замърсителен поток, който би могъл да достигне до защитени зони и местообитания на територията на Република Гърция. Контактните води не показват наличие на концентрации на тежки метали, сулфати или други показатели над приложимите нормативни стойности, а проектът предвижда затворен оборотен воден цикъл, системи за събиране и управление на контактните води, дренажни съоръжения и мониторинг на повърхностните и подземните води. Следва също да се отчете, че инвестиционното предложение не предвижда дейности в рамките на гръцки защитени зони от мрежата „Натура 2000“, нито директно засягане на местообитания или популации на територията на Република Гърция. Твърденията за потенциално въздействие върху популации в защитените зони GR1130011 и GR1110010 се основават на предположения за хипотетична екологична свързаност, без да са представени конкретни научни данни за наличие на реален механизъм на въздействие. Оценката за съвместимост е извършена съгласно изискванията на Директивата 92/43/ЕИО, Закона за биологичното разнообразие и приложимото българско и европейско природозащитно законодателство, като са отчетени характеристиките на засегнатите защитени зони, предметът и целите на опазване, както и потенциалните преки, косвени, кумулативни и дългосрочни въздействия. Предвидените мерки за предотвратяване и ограничаване на въздействията включват: • контрол на повърхностните и контактните води; • ограничаване на инфилтрацията; • мерки за предотвратяване на ерозия и отнасяне на материали; • ограничаване на праховите емисии; • рекултивация и възстановяване на засегнатите терени; • екологичен мониторинг по време на експлоатацията и след закриване на обекта. Следва също да се има предвид, че р. Юрен дере и свързаните с нея български защитени зони представляват преди всичко обект на националната система за опазване на природата на Република България, като оценката на въздействията върху тях е извършена от компетентните български органи съгласно приложимото законодателство. В рамките на извършените оценки не са установени данни за вероятност от значително влошаване на екологичното състояние на водните екосистеми в мащаб, който би могъл да доведе до неблагоприятно въздействие върху свързани популации на територията на Република Гърция.	
--	--	--

		Въз основа на извършените оценки, наличните научни данни и предвидените инженерни и екологични мерки не се очакват значителни неблагоприятни въздействия върху защитени зони, местообитания, водни екосистеми и защитени видове, включително трансгранични въздействия върху територията на Република Гърция.	
5.5	Във всеки случай проектът на съоръженията за управление на отпадъците трябва да отговаря на изискванията на „Референтен документ за най-добрите налични техники за управление на отпадъците от добивната промишленост“ (JRC, 2018 г.), като трябва да се провери съответствието на проекта с международните насоки, указания и изисквания за управление на отпадъците от добивната промишленост.	По отношение на коментара относно съответствието с „Референтния документ за най-добрите налични техники за управление на отпадъците от добивната промишленост“ (JRC, 2018 г.) следва да се отбележи, че проектът на съоръженията за управление на минните отпадъци е разработен при отчитане на приложимите европейски и национални изисквания, както и на добрите международни инженерни практики за управление на отпадъци от добивната промишленост. Проектните решения включват основни елементи, съответстващи на принципите на най-добрите налични техники, а именно: минимизиране на водите в контакт с минни материали, разделяне на контактни и неконтактни води, затворен оборотен воден цикъл, контрол на инфилтрацията, дренажни и инжекционни мерки, аварийни преливници, мониторинг и управление на съоръженията по време на експлоатация и след закриване. Представеният Доклад за интегрирано и устойчиво управление на водите изрично прилага подход на „нулево заустване“ на контактни води, максимално повторно използване на водите в производствения процес и предотвратяване на смесването на контактни и неконтактни води. Следва също да се подчертае, че хвостохранилището е предвидено за състен флотационен отпадък, а не за свободно водонаситен хвост, като този подход намалява количеството свободна вода, риска от инфилтрация и потенциала за аварийно разпространение на замърсители. Проектът е в пълно съответствие с ключовите техники от Насоките за НДНТ съгласно „Референтният документ за най-добрите налични техники за управление на отпадъците от добивната промишленост“ (известен като MWEI BREF, 2018 г.): 1. Намаляване обема на отпадъците: ИП предвижда използване на скални маси за обратно запълване на изработените пространства от открития рудник и депониране на състен флотационен отпадък до 70 – 75% твърдо вещество. 2. Управление на хвоста: Насърчава се преминаването към състено или филтрирано депониране (т.нар. сухо складиране), което предотвратява рисковете от скъсване на диги, характерни за течните хвостохранилища, каквото е и конкретното проектно предложение. 3. Предотвратяване на замърсяването: Методи за контрол на киселинните рудни дренажи (ARD) и извличането на тежки метали, за да се защитят повърхностните и подземните води- ИП предвижда редица технически решения в тази посока, подробно описани, както в ДОВОС, така и тук. Още на този етап са изпълнени:	• ДОВОС, стр. 201 и 205–206 – обратното запълване и рекултивационни ефекти. • ДОВОС, стр. 349 и 355 – бъдещ План за собствен мониторинг. • ДОВОС, стр. 435 – ПУМО като намерение.

		BAT 1: На най-ранен етап е създадена организационна структура и е направено планиране на управлението на околната среда. BAT 2, 3 и 4: Направени са лабораторни анализи за поведението на флотационни отпадък. Не са установени условия за формиране на киселинно скално оттичане (ARD), токсични инфилтрационни води или значим потенциал за мобилизация на опасни вещества. Въз основа на тези лабораторни данни са направени и съответните конструктивни предложения към тялото на съоръжението за минни отпадъци. BAT 7: ИП предвижда разделяне на стерилната скална маса и използването ѝ за обратно запълване от флотационния отпадък. BAT 11 и 13: Направени са анализи и изчисления за стабилитета на съоръжението за минни отпадъци с възможно най-високата проектантска сигурност: 0,01% (веднъж на 10 000 години). BAT 12: Мониторинг ще бъде изпълняван през целия жизнен цикъл на проекта, съгласно приложимото законодателство, по всички компоненти и фактори на околната среда. Окончателната проверка на съответствието с НДНТ за “Управление на отпадъците от добивната промишленост 2018 и приложимите международни насоки” може да бъде допълнително добавена в следващите етапи на техническото, работно проектиране и разрешителните процедури. От изложеното е очевидно, че към настоящия етап няма данни проектните решения да противоречат на принципите на най-добрите налични техники за управление на минни отпадъци. Въз основа на представената документация и предвидените мерки не се очакват значими неблагоприятни въздействия, включително трансгранични въздействия върху територията на Република Гърция.	
6	Оценката на кумулативното въздействие се нуждае от допълване и разширяване. Кумулативните въздействия на планираните или предстоящи минни проекти в района на Източните Родопи (Кесебир, Иран Тепе, Кондово, Благун, Тинтява, Елхово, Чирита, Хан Крум, Крумовица, Чуката	По отношение на коментара относно необходимостта от допълване на оценката на кумулативните въздействия следва да се отбележи, че в рамките на ОВОС е извършен анализ на други инвестиционни предложения, планове, програми и проекти в района, които потенциално биха могли да окажат кумулативно въздействие съвместно с настоящото инвестиционно предложение. Анализът изчерпателно е представен в Раздел V.6.5 на ДОВОС и Приложение 14 към ОВОС, където са разгледани множество проекти и процедури, включително проекти в площите „Кесебир“, „Иран тепе“, „Кондово“, „Благун“, „Тинтява“, „Елхово“, „Чиирите“, „Хан Крум“, „Крумовица“, „Чуката“ и други. В Таблица № VI.6.5-1 са представени разстоянията от границите на ИП и землищата, в които се предвиждат дейности по проучване, добив и/или преработка на подземни богатства и от нея е безспорно видно, че едва два потенциални обекта биха могли да имат кумулативен ефект – в с. Железино, с. Пъстрок и с. Соколенци, за които е направен детайлен анализ, чрез съответни математически модели. Таблица VI.6.5-2 съдържа описание на други ИП в близост до концесионната площ на находище	• ДОВОС, стр. 349 и 390 – кумулативни въздействия и позоваване на Текстово приложение 14. • Текстово приложение 14 „Таблица кумулативен ефект Розино“. • Текстово приложение 10 „Хидроложка оценка“, стр. 44–48.

	и др.), които се намират в същия трансграничен ПБТ BG3G000PtPg049, трябва да бъдат проучени по-подробно и, доколкото е възможно, количествено, особено по отношение на кумулативния ефект върху използването на водите и селскостопанските дейности в гръцките областни единици Еврос и Родопи.	„Розино“ и оценка за вероятността от възникване на кумулативен ефект. На Фигура № VI.6.5-1 са онагледени местоположенията на ИП в съседните землища. От стр. 272 на ДОВОС са налични заключенията за кумулативни ефект, които ясно показват липсата на такива въздействия на територията на Р България, още по-малко има съмнения за такива въздействия на територията на Р Гърция. Следва да се има предвид, че значителна част от посочените проекти се намират в ранни етапи на търсене и проучване на подземни богатства, без одобрени инвестиционни проекти, без окончателни експлоатационни параметри и без реална експлоатационна дейност. За част от тях липсват достатъчно конкретни технически и хидрогеоложки данни, които да позволят извършването на надеждна количествена оценка на потенциален кумулативен ефект. Извършената оценка отчита пространствения обхват, характера и етапа на развитие на известните проекти, както и спецификите на засегнатите защитени зони, повърхностни и подземни води. Анализът не установява наличие на реалистичен механизъм за формиране на значимо кумулативно трансгранично въздействие върху водните тела, водоползването, земеделските дейности или екологичното състояние на територията на Република Гърция. По отношение на подземното водно тяло BG3G000PtPg049 следва да се отбележи, че проектът предвижда мерки за управление на водите, ограничаване на инфилтрацията, контрол на контактните води и мониторинг, поради което не се очаква значимо въздействие върху количественото или химичното състояние на подземните води. Не са установени данни, че реализацията на проекта — самостоятелно или в комбинация с други известни инвестиционни предложения — би могла да доведе до нарушение на екологичните цели за водните тела, значимо влошаване на тяхното състояние или значимо трансгранично въздействие върху водоползването и селскостопанските дейности в гръцките областни единици Еврос и Родопи. Следва също да се отчете, че оценката на кумулативните въздействия е извършена въз основа на наличната към момента публична информация за съществуващи и предвидими проекти и съобразно степента на тяхната проектна готовност. При наличие на нови данни и в зависимост от развитието на други инвестиционни предложения, оценката може да бъде допълнително актуализирана и прецизирана в следващите етапи на проекта, ако това бъде счетено за необходимо от компетентните органи. Въз основа на извършените оценки и предвидените инженерни и екологични мерки не се очакват значими неблагоприятни кумулативни трансгранични въздействия върху околната среда на територията на Република Гърция.	• Текстово приложение 11 „Управление на водите“, стр. 14–28. • Текстово приложение 16 „Доклад за хидрогеоложка оценка“, стр. 27–30.
7	Във връзка с изразените пред нас опасения	По отношение на коментара относно потенциални радиационни рискове, свързани с близостта на бившата уранова мина „Планинец“, следва да се отбележи, че този	• ДОВОС, стр. 116–118 – гама-

относно радиационните рискове, произтичащи от близостта на проекта до бившата уранова мина „Планинец“ (разстояние ~5 км), считаме, че трябва да се оцени възможността за повторно извеждане на радиоактивни елементи в резултат на промени в местния хидрологичен режим и повтарящите се взривни работи, както и изпускането на радон (Rn-222) от района на открития рудник. Необходима е цялостна радиационна оценка и дозиметрична оценка, в съответствие с дозовите ограничения и принципите, определени в Директивата на Съвета 2013/59/Евратом (Основни стандарти за безопасност), да бъдат предоставени на обществеността от двете страни на границата.	аспект е разгледан в рамките на извършените геоложки, хидрогеоложки, радиологични и взривно-сеизмични оценки. Лъченията са разгледани в Раздели IV.10.2, V.10.4, VI.6.3 От извършените лабораторни данни еднозначно е ясно, че Територията, на която ще се разположи ИП, не се явява източник на вредни лъчения към околната среда. Представените резултати от гама-спектрометрични анализи, сравнени с нормите, съгласно действащата нормативна уредба, показват, че изнесените от терена материали не застрашават околната среда и не биха довели до промяна на естествения радиационен фон на площадката. Измерената радиоактивност в обследваните пластове е достатъчно ниска, за да не доведе до замърсяване и разпространение на радиоактивни изотопи в останалите компоненти на околната среда на територията на страната, още по-малко на територията на Р Гърция. На основание на проведените лабораторни изследвания на изваден скален материал на различни дълбочини, няма установени или регистрирани геоложки единици с висока радиоактивност. Независимо от това, в Раздел IX са поставени специални условия и препоръки към нейонизиращите лъчения и радиацията за различните етапи от реализацията на ИП. Директивата 2013/59/ е неприложима към ИП. Инвестиционното предложение не включва добив, преработка, съхранение или използване на уранови руди, радиоактивни вещества, ядрени материали или източници на йонизиращи лъчения. Проектът не представлява радиационна дейност и не генерира радиоактивни отпадъци. В Приложение 17 към ОВОС са представени специализирани лабораторни анализи за специфична активност на естествени гама-радионуклиди, извършени от ЦНИЛ към „Диал“ ООД. Резултатите показват стойности, характерни за естествения радиационен фон, без данни за радиологично замърсяване или аномални концентрации на уран и свързани радионуклиди. Установените стойности за U-238, U-235, Ra-226 и Th-232 не показват наличие на радиологично значима минерализация. В голяма част от пробите U-235 е под границата на определяне, а стойностите на останалите естествени радионуклиди са ниски и съответстват на природния геоложки фон. По отношение на възможността за повторна мобилизация на радиоактивни елементи чрез промени в хидрологичния режим следва да се отбележи, че хидрогеоложките проучвания установяват ниска водообилност, висока водоплътност, нисък коефициент на филтрация и ограничена хидравлична проводимост на ПВТ BG3G000PtPg049. Тези условия не предполагат значима миграция на вещества чрез подземни води. По отношение на взривните работи е изготвен специализиран доклад за страничното въздействие на взрива, базиран на експериментални взривявания и измервания със специализирана апаратура. В него е направен извод, че при спазване на	спектрометрични анализи. • ДОВОС, стр. 227–228 – здравно-хигиенна оценка относно лъченията. • ДОВОС, стр. 361–363 и 392 – отговори на забележки за радиологичния фактор и „Планинец“. • Текстово прил. 12 „Доклад пробно взривяване“ • Текстово приложение 17 „Протоколи анализи Диал“.
--	---	---

		препоръчаната максимална маса на взривното вещество в един интервал на закъснение не се очаква сеизмично въздействие върху подземните води и водоизточниците. По отношение на радон (Rn-222) следва да се отбележи, че радонът е естествен природен газ, характерен за различни геоложки среди. Към настоящия момент не са установени данни за наличие на риск от значими радонови емисии, свързани с инвестиционното предложение. При необходимост радонът може да бъде включен в програмите за мониторинг като превантивна и контролна мярка. Въз основа на извършените радиологични, хидрогеоложки и взривно-сеизмични оценки не се очакват значими радиационни въздействия върху населението, работещите, околната среда или водните тела, включително трансгранични въздействия върху територията на Република Гърция.	
8	Необходимо е значително допълване по отношение на преценката на значимостта на въздействието съгласно член член 6, параграф 3 от Директива 92/43/ЕИО, с цел да се определи дали се изисква подходяща оценка в съседните гръцки територии от мрежата „Натура 2000“, и по-специално в специалните зони за защита на птиците (СЗЗП) GR1130011 „Койлада Филиури“ (регионална единица Родопи) и GR1110010 „Орейнос Еврос – Койлада Дерейоу“ (регионална единица Еврос). Необходим е конкретен анализ на приоритетните видове от приложение II към директивата, които са	По отношение на искането за допълнителна преценка по чл. 6, параграф 3 от Директива 92/43/ЕИО следва да се отбележи, че в рамките на ОВОС е изготвена оценка за съвместимост с предмета и целите на опазване на засегнатите защитени зони „Родопи – Източни“ (BG0001032) и „Бяла река“ (BG0002019). Оценката е извършена на основание чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие и съгласно Наредбата за оценка за съвместимост. В оценката са разгледани както преките, така и косвените въздействия върху природни местообитания, видове и техните местообитания, включително въздействия чрез води, шум, прах, вибрации, фрагментация, бариерен ефект, безпокойство и кумулативни въздействия. По отношение на видовете, свързани с водна среда, следва да се отбележи, че <i>Unio crassus</i>, <i>Sabanejewia aurata</i> и <i>Cobitis taenia</i> са изрично включени в предмета на оценката за ЗЗ „Родопи – Източни“. За тях са разгледани потенциалните местообитания и степента на въздействие, като в обобщената оценка въздействията са определени като липсващи или незначителни, при прилагане на предвидените мерки. Следва да се уточни, че в българската оценка са разгледани видовете, които са предмет на опазване в засегнатите български защитени зони. Не са установени данни за реалистичен механизъм, чрез който проектът да доведе до значимо трансгранично въздействие върху популации в гръцките защитени зони GR1130011 „Койлада Филиури“ и GR1110010 „Орейнос Еврос – Койлада Дерейоу“. Инвестиционното предложение не предвижда дейности на територията на Република Гърция, нито в границите на посочените гръцки зони от мрежата „Натура 2000“. Потенциалните въздействия са оценени като локални и ограничени до територията на проекта и непосредствено засегнатите български защитени зони. Извършените хидроложки, хидрогеоложки и химични оценки не установяват вероятност от значимо влошаване на качеството на водите или от пренос на	• ДОСВ, заключителни части и мерки, стр. 182–191. • ДОВОС, раздел XII „Трансгранични въздействия“, стр. 252–260. • Текстово приложение 10 „Хидроложка оценка“, стр. 44–48. • Текстово приложение 11 „Управление на водите“, стр. 14–28. • Текстово приложение 16 „Доклад за хидрогеоложка оценка“, стр. 27–30.

	свързани с трансграничните водни ресурси (по-специално горепосочените <i>Unio crassus</i> , <i>Cobitis strumicae</i> и <i>Sabanejewia balcanica</i>).	вещества в мащаб, който би могъл да засегне гръцки защитени зони или свързани с тях водни местообитания. Проектът предвижда затворен оборотен воден цикъл, липса на заустване на отпадъчни води, управление на контактните води, ограничаване на инфилтрацията и мониторинг. Поради това не е налице основание за изискване на отделна оценка на съвместимостта на ИП с гръцките зони GR1130011 и GR1110010, доколкото не е установена вероятност от въздействие върху тях по смисъла на чл. 6, параграф 3 от Директива 92/43/ЕИО. Въз основа на извършената оценка за съвместимост, наличните данни и предвидените мерки не се очакват значими неблагоприятни въздействия върху защитени зони, местообитания, водни екосистеми и видове, включително трансгранични въздействия върху територията на Република Гърция.	
9	Предложеното екологично наблюдение, по наше мнение, е недостатъчно по отношение на трансграничния си аспект. Считаме, че трябва да бъде разработена и въведена адекватна система за трансгранично наблюдение, за която отговорността, грижата и разходите да се поемат от оператора на проекта, и която да притежава следните характеристики:	По отношение на коментара относно необходимостта от допълнително трансгранично екологично наблюдение следва да се отбележи, че в рамките на проекта са предвидени програми за мониторинг на компонентите на околната среда, включително повърхностни и подземни води, прахови емисии, шум, вибрации, устойчивост на съоръженията и техническото състояние на системите за управление на водите и отпадъците. Съгласно националното законодателство, Планът за собствен мониторинг се разработва едва след влизане в сила на решението по ОВОС за одобряване на ИП и получаване на концесия за добив по Закона за подземните богатства, тъй като към настоящия момент Възложителят няма други права върху тези територии. Планът се съгласува с компетентните органи по околна среда. Предвид дългия времеви период до настъпването на тези обстоятелства, настоящият момент не може изчерпателно да обхване параметрите на околната среда и да даде еднозначна отправна точка за бъдещия мониторинг, когато Възложителят би добил права за извършването на дейността и на този мониторинг. Всички препоръки към бъдещия План за собствен мониторинг могат да бъдат вписани в решението по ОВОС, ако то е за одобряване на ИП и така ще станат задължителни за изпълнение, не зависимо кога във времето ще настъпи това. Независимо от това, предвидените мониторингови мерки са разработени съобразно характера, мащаба и местоположението на инвестиционното предложение, приложимите нормативни изисквания и резултатите от извършените оценки на въздействието. Следва да се отчете, че в рамките на ОВОС и съпътстващите специализирани оценки не са установени данни за вероятност от значими неблагоприятни трансгранични въздействия върху водите, екосистемите, населението или земеползването на територията на Република Гърция. Поради това не е установена необходимост от изграждане на отделна специализирана трансгранична мониторингова система извън	• ДОВОС, стр. 349 и 355 – бъдещ План за собствен мониторинг. • ДОВОС, стр. 435 – условия на БДИБР. • ДОВОС, раздел XII „Трансгранични въздействия“, стр. 252–260. • Текстово приложение 11 „Управление на водите“, стр. 14–28. • Текстово приложение 16 „Доклад за хидрогеоложка оценка“, стр. 27–30.

		предвидените в проекта и изисквани от българското законодателство системи за контрол и наблюдение. Независимо от това, проектът предвижда мониторинг на: - повърхностни води; - подземни води; - контактни води; - инфилтрационни потоци; - качеството на атмосферния въздух; - шум и вибрации; - геотехническото състояние на съоръженията; - устойчивостта на дигите и водоуправляващите системи. Мониторингът ще се извършва съгласно изискванията на компетентните български органи и условията на издадените разрешителни, включително прилаганите изисквания за докладване, контрол и последващ надзор. Следва също да се отчете, че конкретните параметри, честота, местоположение на мониторинговите точки и технически спецификации на мониторинговите програми подлежат на допълнително прецизиране в следващите етапи на проектиране, разрешаване и експлоатация на проекта, съобразно изискванията на компетентните органи и реалните характеристики на обекта. По отношение на искането всички разходи, отговорности и задължения по евентуален трансграничен мониторинг да бъдат изцяло възложени на оператора следва да се отбележи, че обхватът и условията на мониторинга се определят от компетентните органи в рамките на приложимите административни и разрешителни процедури и в съответствие с националното и европейското законодателство. Въз основа на извършените оценки, наличните данни и предвидените мерки за контрол и наблюдение не се очакват значими неблагоприятни трансгранични въздействия, които да налагат разработването на допълнителна специализирана трансгранична мониторингова система извън предвидените по проекта мерки и нормативно установените изисквания. От направения анализ на потенциалните въздействия, детайлно представени в ДОВОС по компоненти и фактори на околната среда, няма обективни съмнения за възникване на трансгранични замърсявания, които биха наложили мониторинг и на територията на Р Гърция. Потенциалните въздействия са изключително локални.	
9.1	Мрежа за мониторинг с ясно определени точки за наблюдение както на българска, така и на гръцка територия (като минимум при: устието на	По отношение на предложението за изграждане на трансгранична мрежа за мониторинг с конкретно определени точки на територията на Република България и Република Гърция следва да се отбележи, че необходимостта, обхватът и параметрите на мониторинговите програми се определят въз основа на резултатите от оценката на въздействието, характеристиките на проекта и наличието на вероятност от значимо въздействие.	• ДОВОС, раздел XII „Трансгранични въздействия“, стр. 252–260. • ДОВОС, стр. 349 и 355 – План за

	Юрен дере, устието на Арпа дере, река Бяла преди вливането ѝ в река Луда, река Луда/Еритропотамос на гръцко-българската граница, река Еритропотамос при Метаксадес, река Еврос при Дидимотихо).	В рамките на извършените хидроложки, хидрогеоложки и екологични оценки не са установени данни за наличие на вероятност от значимо трансгранично въздействие върху водните тела и екосистемите на територията на Република Гърция, което да налага изграждане на специализирана трансгранична мониторингова мрежа с точки за наблюдение на гръцка територия. Независимо от това, проектът предвижда мониторинг на повърхностни и подземни води, контактни води, инфилтрационни потоци и техническото състояние на съоръженията, като конкретните точки, честота и параметри на наблюдение ще бъдат определяни и актуализирани в съответствие с изискванията на компетентните български органи и условията на разрешителните. Следва също да се отчете, че определянето и експлоатацията на мониторингови пунктове на територията на друга държава членка не може да бъде едностранно предмет на инвестиционното предложение, а изисква съгласуване и решение на компетентните национални органи в рамките на приложимите междудържавни и административни процедури. Предложените в коментара точки за наблюдение на територията на Република Гърция, включително при Метаксадес и Дидимотихо, се намират на значително разстояние от инвестиционното предложение и не са представени конкретни научни данни или моделиране, които да доказват наличие на реалистичен механизъм за въздействие в такъв пространствен мащаб. Извършените анализи показват, че: - не се предвижда заустване на отпадъчни води; - контактните води се управляват в затворен оборотен цикъл; - не са установени концентрации на тежки метали и сулфати над нормативните стойности; - не са установени условия за формиране на киселинен дренаж; - не е установен механизъм за значим трансграничен пренос на замърсители. В тази връзка не са налице данни, които да обосновават необходимостта от изграждане на специализирана трансгранична мониторингова система с обхват до р. Еврос на територията на Република Гърция. Независимо от това, при необходимост и при решение на компетентните органи, в следващите етапи на проекта могат да бъдат допълнително прецизирани или разширени отделни мониторингови мерки и пунктове за наблюдение, съобразно резултатите от експлоатационния мониторинг и приложимите нормативни изисквания.	собствен мониторинг. • Текстово приложение 10 „Хидроложка оценка“, стр. 44–48. • Текстово приложение 11 „Управление на водите“, стр. 14–28
9.2	Мониторинг на повърхностните и подземните води (от съществуващи сондажи или нови, ако е	По отношение на предложението за мониторинг на повърхностните и подземните води с честота на пробовземане и продължителност, включително след закриване на обекта, следва да се отбележи, че проектът предвижда програми за мониторинг на водите и техническото състояние на съоръженията както по време на експлоатацията, така и в периода след закриване на обекта.	• ДОВОС, стр. 348 и 355 – бъдещ План за собствен мониторинг.

необходимо) с вземане на проби най-малко на всеки шест месеца по време на експлоатационната фаза и ежегодно след закриването, за период от най-малко 30 години след закриването.	Конкретният обхват, честота, продължителност и местоположение на мониторинговите точки подлежат на определяне и актуализиране от компетентните органи в рамките на разрешителните и последващите етапи на проектиране и експлоатация, съобразно: - резултатите от извършените оценки; - реалните характеристики на обекта; - приложимите нормативни изисквания; - резултатите от текущия мониторинг; - оценката на риска и необходимостта от последващ контрол. Следва да се отчете, че към настоящия етап не са установени данни за наличие на вероятност от значими неблагоприятни въздействия върху повърхностните и подземните води, включително трансгранични въздействия, които да обосновават необходимостта от предварително фиксиране на специфичен 30-годишен трансграничен мониторингов режим. Независимо от това, проектът предвижда: - мониторинг на повърхностни води; - мониторинг на подземни води; - мониторинг на контактни и инфилтрационни води; - наблюдение на техническото състояние на съоръженията; - последващ контрол и мониторинг след закриване на обекта. Продължителността на мониторинга след закриване ще бъде определяна от компетентните органи въз основа на действителното състояние на обекта, резултатите от мониторинга и приложимите нормативни изисквания към момента на закриване. Следва също да се отчете, че съгласно представените геохимични, хидрогеоложки и инженерни оценки: - не се очаква формиране на киселинен дренаж; - не са установени концентрации на тежки метали и сулфати над нормативните стойности; - проектът предвижда затворен оборотен воден цикъл; - не се предвижда заустване на отпадъчни води; - не е установен механизъм за значим трансграничен пренос на замърсители. Поради това не са налице данни, които да обосновават необходимостта от предварително определен извънредно дългосрочен трансграничен мониторингов режим извън стандартните изисквания на приложимото законодателство и условията, които ще бъдат определени от компетентните органи. Независимо от горното, при необходимост и по преценка на компетентните органи, мониторинговите програми могат да бъдат разширявани, актуализирани и адаптирани в следващите етапи на проекта и след закриването на обекта.	• Текстово приложение 16 „Доклад за хидрогеоложка оценка“, стр. 27. • ДОВОС, условия на БДИБР. • Текстово приложение 11 „Управление на водите“, стр. 14–28.
---	--	---

9.3	Мониторинг на атмосферния въздух (PM₁₀, PM_{2.5}, тежки метали във въздушните прахови частици, радон).	В Раздел IX и Таблица IX-1 са разписани редица мерки, свързани с атмосферния въздух. Планът са собствен мониторинг може да бъде разработен едва след влизане в сила на решението по ОВОС за одобряване на ИП и получаване на концесия за добив по Закона за подземните богатства, тъй като към настоящия момент Възложителят няма други права върху тези територии. Планът се съгласува с компетентните органи по околна среда. Предвид дългия времеви период до настъпването на тези обстоятелства, настоящият момент не може изчерпателно да обхване параметрите на околната среда и да даде еднозначна отправна точка за бъдещия мониторинг, когато Възложителят би добил права за извършването на дейността и на този мониторинг. Всички препоръки към бъдещия План за собствен мониторинг могат да бъдат вписани в решението по ОВОС, ако то е за одобряване на ИП и така ще станат задължителни за изпълнение, не зависимо кога във времето ще настъпи това. Най-общо трябва да се отбележи, че проектът предвижда мерки за контрол и мониторинг на качеството на атмосферния въздух, съобразени с характера и мащаба на инвестиционното предложение, както и с приложимите нормативни изисквания. Предвидени са мерки за ограничаване на праховите емисии, включително: - оросяване на технологичните пътища; - управление на транспортните дейности; - ограничаване на прахообразуването при товаро-разтоварни дейности; - рекултивация и стабилизиране на терени; - контрол на експлоатационните процеси. Следва да се отчете, че в рамките на ОВОС са извършени оценки на емисиите и разпространението на прахови частици, като не са установени данни за вероятност от значими неблагоприятни въздействия върху качеството на атмосферния въздух извън района на проекта, включително трансгранични въздействия върху територията на Република Гърция. По отношение на мониторинга на PM₁₀ и PM_{2.5} трябва да се знае, че конкретните параметри, честота и местоположение на измерванията подлежат на определяне от компетентните органи в рамките на разрешителните и експлоатационните условия, съобразно приложимото законодателство и резултатите от оценката на въздействието. Извършените геохимични и химични анализи не установяват наличие на условия за значими емисии на тежки метали в атмосферния въздух. Не са установени данни за наличие на концентрации на тежки метали над приложимите нормативни стойности в контактните води и отпадъчните материали. По отношение на радона (Rn-222) следва да се отбележи, че в Приложение 17 към ОВОС са представени специализирани радиологични анализи, които не установяват наличие на радиологично значима минерализация или условия за значими	• ДОВОС, стр. 142 и 153–171 – емисии и моделиране. • ДОВОС, стр. 235–238 – здравно-хигиенни аспекти и прах. • ДОВОС, стр. 355 – изводи относно ФПЧ10/ФПЧ2.5. • ДОВОС, стр. 116–118 и 227–228 – радиологични анализи. • Текстово приложение 12 „Доклад за пробно взривяване“. • Текстово приложение 17 „Протоколи анализи радионуклеиди“
-----	--	--	--

		радиационни въздействия. Радонът представлява естествен природен газ, характерен за различни геоложки среди, като към настоящия момент не са установени данни за наличие на риск от значими радонови емисии, свързани с инвестиционното предложение. Независимо от това, при необходимост и по преценка на компетентните органи, параметри като PM_{10}, $PM_{2.5}$, тежки метали и радон могат да бъдат включени или допълнително прецизирани в мониторинговите програми в следващите етапи на проекта. Въз основа на извършените оценки, наличните данни и предвидените мерки за контрол са въздействията са предимно локални, не се очакват значими неблагоприятни въздействия върху качеството на атмосферния въздух, особено трансгранични такива върху територията на Република Гърция.	
9.4	Предварително определена и ясно посочена процедура за информиране на гръцките органи (Министерство на околната среда и енергетиката, Дирекция „Води“ на Източна Македония — Тракия към Децентрализираната администрация на Македония — Тракия и Отдел „Околна среда и водно стопанство“ на Регионалната единица Еврос в региона Източна Македония — Тракия) на регулярна основа при нормални условия и в реално време в случай на превишаване на предварително определените граници.	По отношение на предложението за предварително определена процедура за информиране на гръцките компетентни органи следва да се отбележи, че условията и механизмите за уведомяване, докладване и обмен на информация при нормална експлоатация и при аварийни ситуации се определят от компетентните национални органи в рамките на приложимите административни, разрешителни и трансгранични процедури. По принцип, такива изисквания могат да бъдат вписани в решението по ОВОС, ако то е за одобряване на ИП и така ще станат задължителни за изпълнение, не зависимо кога във времето ще настъпи това. При това проектът предвижда системи за мониторинг, контрол и аварийна готовност, включително: - мониторинг на повърхностни и подземни води; - мониторинг на техническото състояние на съоръженията; - процедури за аварийно реагиране; - вътрешни системи за контрол и докладване; - уведомяване на компетентните български органи при възникване на инциденти или превишаване на нормативно определени показатели. Следва да се отчете, че към настоящия етап не са установени данни за вероятност от значими трансгранични въздействия върху територията на Република Гърция, които да обосновават необходимостта от създаване на специален двустранен режим за уведомяване в реално време извън предвидените в приложимото законодателство механизми. Независимо от това, при необходимост и в съответствие с решенията на компетентните органи, в следващите етапи на проекта могат да бъдат допълнително уточнени: - процедури за обмен на информация; - механизми за уведомяване при аварийни ситуации; - параметри за докладване;	• ДОВОС, стр. 265 – Аварийен план. • ДОВОС, стр. 286–287 – аварийно реагиране при екстремни валежи. • ДОВОС, стр. 349 и 355 – План за собствен мониторинг. • ДОВОС, раздел XII „Трансгранични въздействия“, стр. 252–260.

		- координация между компетентните органи на Република България и Република Гърция. Следва също да се отчете, че международният обмен на информация между държавни институции, включително между органите на Република България и Република Гърция, се осъществява в съответствие с приложимите европейски регламенти, двустранни механизми и национални компетентности и не може да бъде едностранно определян в рамките на инвестиционното предложение. Въз основа на извършените оценки, наличните данни и предвидените мерки за контрол и мониторинг не се очакват значими неблагоприятни трансгранични въздействия, които да налагат въвеждането на извънредна специализирана система за уведомяване извън приложимите нормативни механизми и процедурите, определени от компетентните органи.	
9.5	Обществен достъп до всички данни от мониторинга.	По отношение на предложението за обществен достъп до данните от мониторинга следва да се отбележи, че предоставянето на информация за компонентите на околната среда, резултатите от мониторинга и изпълнението на условията по разрешителните се осъществява съгласно приложимото национално и европейско законодателство, включително изискванията за достъп до информация за околната среда. Операторът на проекта ще изпълнява задълженията за мониторинг, докладване и предоставяне на информация към компетентните органи в съответствие с условията на издадените разрешителни, решението по ОВОС, ако то е за одобряване на ИП и приложимите нормативни изисквания. Следва да се отчете, че резултатите от мониторинга, подлежащи на обществен достъп съгласно законодателството, се предоставят чрез установените административни механизми и процедури, включително чрез компетентните органи и публичните регистри, когато това е приложимо. Конкретният обхват, формат, периодичност и начин на публикуване на данните от мониторинга подлежат на определяне съобразно: - приложимите нормативни изисквания; - условията на разрешителните; - изискванията на компетентните органи; - защитата на информация, представляваща търговска, техническа или защитена по закон информация. Независимо от това, проектът предвижда изпълнение на мониторингови програми и предоставяне на информация към компетентните органи по установения ред, като при наличие на законово основание и приложими изисквания съответната информация може да бъде предоставяна и на обществеността. Въз основа на извършените оценки и предвидените мерки за контрол и мониторинг не	• ДОВОС, стр. 349 и 355 – бъдещ План за собствен мониторинг. • ДОВОС, условия на компетентните органи.

		се очакват значими неблагоприятни трансгранични въздействия върху околната среда и населението на територията на Република Гърция.	
10	ОВОС предвижда, че водата за напояване и потискане на праха (до 10 510 м³/месец през август) ще се черпи от съоръжението за отпадъци. Тази практика води до широко разпространение на замърсена вода, образуване на токсични аерозоли по време на изпаряването и постоянен риск от повърхностно пренасяне на замърсители след валежи към трансграничните рецептори надолу по течението. Считаме, че този проект трябва да бъде преразгледан, като за напояване и потискане на праха се използва чиста (незамърсена) вода.	По отношение на коментара относно използването на вода от съоръжението за управление на отпадъците за оросяване и потискане на праха следва да се отбележи, че проектът предвижда използване на контролирано управлявани контактни води в рамките на затворен оборотен воден цикъл, което представлява широко прилагана практика в минната индустрия с цел ограничаване на водоползването и минимизиране на заустванията в околната среда. Такива са и заключенията от НДНТ за управление на минни отпадъци, т. 4.3.3.1.2 от документа. Съгласно MTWR BREF (EC-JRC 2009), обикновено се използва вода от съоръжението за управление на минни отпадъци (включително EWF), което се счита за най-добра практика. Лабораторните анализи еднозначно показват, че водите от съоръжението за минни отпадъци не биха могли да съдържат опасни и приоритетно опасни вещества. Следва да се подчертае, че използваните води не представляват „замърсени отпадъчни води“ в смисъла, вложен в коментара. Извършените химични анализи на контактните води не показват наличие на концентрации на тежки метали, сулфати или други показатели над приложимите нормативни или референтни стойности. Не са установени условия за формиране на киселинно скално оттичане (ARD), токсични инфилтрационни води или значим потенциал за мобилизация на опасни вещества (Текстово приложение 9.1). Контактните води се събират, контролират и управляват в рамките на проектните съоръжения, включително чрез: • резервоар за контактни води (CWR); • затворен оборотен воден цикъл; • системи за улавяне и връщане на инфилтрационните води; • дренажни съоръжения; • мониторинг на водите и качеството им. Използването на оборотни води за потискане на праха е насочено именно към ограничаване на праховите емисии и предотвратяване на разпространението на прахови частици в околната среда. Не са установени данни, че тази практика би довела до образуване на „токсични аерозоли“ или до значимо разпространение на замърсители извън площадката на проекта. Следва също да се отчете, че: • не се предвижда свободно заустване на контактни води във водни обекти; • проектът включва мерки за ограничаване на повърхностния отток и ерозията; • предвидени са дренажни и защитни системи; • извършва се мониторинг на повърхностните и подземните води; • не са установени концентрации на опасни вещества над нормативните стойности.	• ДОВОС, стр. 164–170 водопотребление, оборотни води и нулево заустване. • ДОВОС, стр. 201 – сгъстен флотационен отпадък 70–75% твърдо вещество. • ДОВОС, стр. 235–238 – оросяване като мярка срещу праха. • ДОВОС, стр. 355 – локално утаяване на ФПЧ. • Текстово приложение 11 „Управление на водите“, стр. 14–28. • Текстово приложение 9.1 „Протоколи отпадъци охарактеризиране“.

		Твърдението за „постоянен риск от трансгранично пренасяне на замърсители“ не се подкрепя от извършените хидроложки, хидрогеоложки и химични оценки. В рамките на анализа не е установен реалистичен механизъм за значимо трансгранично въздействие върху територията на Република Гърция при нормална експлоатация и прилагане на предвидените инженерни и екологични мерки. Използването на оборотни води е съобразено и с принципите за устойчиво управление на водните ресурси и намаляване на потреблението на свежа вода, включително съгласно добрите международни практики и приложимите референтни документи за управление на минни отпадъци. Независимо от това, в следващите етапи на проекта могат да бъдат допълнително прецизирани отделни оперативни и мониторингови мерки, доколкото това бъде сметено за необходимо от компетентните органи. Въз основа на извършените анализи и предвидените инженерни решения не се очакват значими неблагоприятни въздействия върху повърхностните и подземните води, екосистемите или трансграничните рецептори на територията на Република Гърция.	
11	Следва да се провери дали референтният речен басейн е посочен правилно: състоянието на ГВБ се оценява въз основа на Годишния бюлетин за речния басейн на Западното Егейско море, докато проектът попада в речния басейн на Източното Егейско море. Това изглежда е документална грешка, която може да повлияе на валидността на оценката на състоянието на ГВБ, посочена в точки 1, 2 и 5.2 по-горе.	Действително е допусната техническа грешка в ДОВОС, като на стр. 72 е посочен Западнореломорски район за управление на водите, вместо Източнореломорски. Безспорен факт е текстът в началото на т. IV.2, стр. 60 от ДОВОС, в която изрично е записано „Инвестиционното предложение за „Добив и преработка на полиметални руди от находище „Розино“, площ „Тинтява“ попада в обхвата на Басейнова Дирекция за управление на водите в Източнореломорски район – Пловдив, басейна на р. Бяла, водно тяло (ВТ) BG3MA100R270 р. Бяла и нейните притоци. При определяне на въздействието върху водите се вземат предвид главно План за управление на речните басейни 2022 - 2027 г. на Източнореломорски район (ПУРБ на ИБР), и План за управление риска от наводнения 2022 – 2027 г. на Източнореломорски район (ПУРН на ИБР), явяващи се основни инструменти при интегрираното управление на водите и актуални към датата на изготвяне на настоящия доклад.“ На лице са изнесените действителни данни за състоянието на водните обекти, съгласно информацията от съответния ПУРБ. Ако в действителност данните бяха грешни, органите по околна среда – МОСВ и БДИБР нямаше да дадат положителна оценка на ДОВОС. Следва също да се отчете, че: - географското положение на проекта; - принадлежността към Източнореломорския район; - характеристиките на водните тела; - хидроложките и хидрогеоложките връзки;	ДОВОС – стр.2 - 60

		- оценките на въздействието върху водите са разгледани коректно в съдържателната част на документацията и не се влияят от евентуална редакционна неточност в наименованието на референтен документ. Посочената техническа неточност, може да бъде редакционно коригирана в окончателната версия на документацията, без това да води до промяна на изводите от извършените оценки и без да засяга валидността на оценката на въздействието върху водните тела. Въз основа на извършените оценки и наличните данни не се очакват значими неблагоприятни въздействия върху повърхностните и подземните води, включително трансгранични въздействия върху територията на Република Гърция.	
12	В ОВОС не открихме разпоредби за финансова гаранция с подходящ размер и срок в съответствие с член 14 от Директива 2006/21/ЕО относно управлението на отпадъците от добивната промишленост, нито застраховка за отговорност за трансгранични екологични щети съгласно Директива 2004/35/ЕО (Директивата за екологичната отговорност). Считаме, че горепосочените елементи са от съществено значение и трябва да обхващат както периода от началото до приключването на проекта, така и последващите грижи за обекта в периода след приключването му за най-малко 30 години.	По отношение на коментара относно липсата на разпоредби за финансова гаранция и екологична отговорност следва да се отбележи, че въпросите, свързани с финансовите гаранции, обезпеченията за закриване и следексплоатационните грижи, не се уреждат пряко в рамките на самия ОВОС, а са предмет на последващи разрешителни, административни и договорни процедури съгласно приложимото българско и европейско законодателство. Изискванията на член 14 от Директива 2006/21/ЕО относно управлението на отпадъците от добивната промишленост са транспонирани в българското законодателство, включително чрез Закона за подземните богатства, Закона за опазване на околната среда и подзаконовите нормативни актове, уреждащи управлението на минните отпадъци и рекултивацията. Съгласно приложимия режим финансовите гаранции и обезпеченията за закриване и следексплоатационен контрол се определят и одобряват от компетентните органи в рамките на процедурите по: • предоставяне на концесия; • одобряване на плана за управление на минните отпадъци; • издаване на разрешителни и експлоатационни одобрения; • одобряване на планове за закриване и рекултивация. Размерът, формата и срокът на гаранциите се определят въз основа на конкретните технически параметри на проекта, плана за управление на отпадъците, плана за закриване, оценката на риска и приложимите нормативни изисквания към съответния етап от развитието на проекта. Следва също да се отчете, че Директива 2004/35/ЕО относно екологичната отговорност е транспонирана в българското законодателство чрез разпоредбите на Закона за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети и Закона за опазване на околната среда. Прилагането на тези механизми не зависи от изрично възпроизвеждане в текста на ОВОС, а произтича пряко от приложимата нормативна рамка. Националната практика е да се вписва изрично условие в решението по ОВОС, ако то е за одобряване на ИП, насочено към изпълнение на	

изискванията на Директива 2004/35/ЕО. Още веднъж подчертаваме, че към настоящия етап Възложителят няма права върху оценяваните територии, които биха му позволили да изпълнява тези разширени задължения, които биха настъпили едва след получаване на концесия за добив.

По отношение на твърденията за необходимост от специална „застраховка за трансгранични екологични щети“ следва да се отбележи, че приложимото законодателство предвижда механизми за екологична отговорност, контрол и обезпечаване, които се прилагат от компетентните национални органи в съответствие с действащите нормативни изисквания и конкретните характеристики на проекта.

Следва също да се има предвид, че към настоящия етап проектът се намира в процедура по оценка на въздействието върху околната среда и все още не е достигнал фазата на концесиониране, експлоатационно разрешаване и одобряване на окончателните планове за закриване и следексплоатационен контрол, в рамките на които се определят конкретните финансови гаранции, мониторингови задължения и следексплоатационни мерки.

Независимо от това, проектът предвижда:

- поетапна рекултивация;
- мониторинг на околната среда;
- управление на минните отпадъци;
- контрол на водите;
- мерки за предотвратяване и ограничаване на въздействията;
- следексплоатационни грижи и наблюдение съобразно приложимите

нормативни изисквания.

Въз основа на приложимата нормативна рамка и предвидените процедури не са налице основания да се счита, че липсва механизъм за финансово обезпечаване, екологична отговорност или контрол върху дейностите, включително по отношение на евентуални въздействия след закриване на обекта.